

גנוזות

עורך הרב הלל מן

רבי עזריאל הילדסהיימר - אב"ד ור"מ ברלין [תק"פ - תרנ"ט] נערך מכתב ידו

בענין קבלת מילגה מגויים

הנה יש לצדד בכוחא דהיתירא לנטולה מכמה צדדים:

א. ע"פ דברי הט"ז יו"ד סי' נ"ד סי"ב, דהאיסור לטול צדקה מעכו"ם, הוא רק כשהעכו"ם מכוין דוקא לעניי ישראל, ובה מייקך שם ישראל, בזה יש לו זכות גדולה, והקפידו מאד "ביבוש קצירה תשברנה" נדאיאתא כבי"ב י, ב דכשכלה לחלוותי זכות העכו"ם או ישברין, משא"כ כשאינן פוגעות דוקא על ישראל, אלא הוא מצד טבעו רחמן על כל המוטע יד, אין זו זכות גדולה, ולית ביה משום "ביבוש קצירה".

ולפ"ז הכא, האי אן נותנין לוכה מצד מה שהוא יהודי, כי הוא מצד מה שהוא רבוי יותר. ובספר ידות נדרים (יד שאול) (על השו"ע שם, החזיק סיבות הט"ז מהרמב"ם פ"ח הייא ממלכתי יעו"ש).

ב. הר"ן בסנהדרין דף נ"ז ע"ב סובר דצדקה היא בכלל ד' מצות בן נוח (ונעלם זה כשמהרש"א שם, שנתפק בזה).

ובספר דת ידועים (שם) פלפל על זה, ומסיק דאם אינו עובר עבודה זרה כווראי מותר. והכא כמה מהמהומים ואולי

ג. רובם גם בשיתוף ג'ן למאי דאמרינסי.

ד. אולי יש לדמות אן למאי דק"ל להלכה (שם בשו"ע) דאם אי אפשר להחיותו ע"י ישראל שרי. ופשיטא בזה דוקא

לבעיקר צדקה על המחיה ועל הכלכלה, ועכ"ז יש לצרפו

אשר על כן, לא די שאין מן הצורך למונע לקחת, רק אף

מעשה רב

עורך הרב הלל מן

ההתרגשות שאחזה בגוי

שלא קיבלו את נדבות

אחד מגדולי מרביצי התורה שנסע לשליחיות חשובה בגולה, טס במטוס לארצן ייעודו, כשליציו במבושה ישיב גוי מאחת הארצות, כשל טיב הכשרות הביא עמו הרב מן שנין מאחת מכיתיו לכל יודקק לשירותי המוזן בטיסה שאינם מן המהודרות ידועים, ואכן, משעברו דרייל המטוס והיגשו לפני היחשבים את סעודת הצהרים, הצייל האי הרב את מנתו מתוקו ופרס זאת על השילוח, לפני שהחל לסעוד את ליבו קם ממקומו ויצא לטיול את ידיו.

והנה, כשברבו מנטילת הירדים במטוס התעורר אצלו ספק אולי קיבל הבשר, כהיוון ליד מקום מושבו, דין של ישיב שנעתמם לו הענין, כיוון שבזמן שנערך ויצא לטיול לבד, היתה אפשרות הביי הגוי שישב לידו במטוס החליקין את הכשרו להניחו לו בשר אחר במקומו. והלכה מפורשת היא בשולחן ערוך יורה דעה סימן מ"ג סעף ב', בשם הובאה בחלקק שבנין זה.

ללא כל שהיות הכניס האי הישיבה את הבשר לשקית והתירו תורה בחיק כדי כשהודומתה הראשונה שתהיה לו ישלך את הבשר לפח האשפה ולא יכנס לפח המכושל.

בספכל שליצידי הגוי אשר הוא ראה את מעשהו של היהודי וביקש לדעת מדוע נמנע מלאכול את הבשר, הוא פנה אל ראש הישיבה וביקש שיסביר לו את הסיבה שלא אכל את הבשרין לפניו, אך ראש הישיבה התחמק בתירוץ ש שונים, כיוון שלא רצה לומר לו שאינו יכול לאכול את הבשר בגללו...

לאחר שהגוי המשיך ללחון עליו שיגלה את הסיבה, הוכרח ראש הישיבה לטעות בפניו את דברי הגמרא והפוסקים בדבר בשר שנעתלע מן העין. ואז פרח לפתע הגוי ואתם התפעלות ואמר: ברוכים הו' חכמי ישראל, שהצילו אתכם מן החטא.

עכשיו הגיע תורו של ראש הישיבה להתעניין אצל הגוי על מה ולמה התפרץ הגוי בהתרגשות רבה כל כך, הגוי לא חסך במילים אלא הסביר דבר דבור על אופנו.
"כישקמת ממקומך ויצאת לטיול ידדים, עלה באפי ירחו של הבשר המבושל שהכנת במבושך, עד שתתקני כולמוס ולא יוכלתי להירגע מרוב החגרות, עד כי שלחת את ידי ונטלתי קציצה אחת מתוך השקית שלך, חששתי מאד שתבחין בגניבתה, אך מה גדולה היתה שמחתי כשנוכחתי לראות כי כמנת הטיסה שהוגשה לי ע"י הדיילים היו קציצות דומות להפליא לקציצת הבשר שהיתה לך, וכך חשבתי שתארום לך אני מקציצתיי אלו, ותחנתי אותם כשהיותו אצלך לכל תבחין בכך.

עכשיו בטח מכין הגך מדוע התרגשתי כל כך, כשראתי בחוכמת חכמיים שאסרו לנו לאכול בשר שנעתלע מן העין, שמת תכורו לכסוף לאלם בשר שנחבשל ע"י גויים שניארתו לתת לכם מדבטם... סיים הגוי.

לימוד המוסר

הרה"ג ירחמיאל קראם

'בין ישראל לעמים'

לתת צדקה להביא נדבה זו מצווה, בוודאי אם זה לעורר למי שנמצא במצוקה, למי שאין לו. זה נובע מנדיבות לב וזה הוכחה על רגש האחריות והערכות החדודי.
יכי ימוך אחיך והחזקת בו'.

יש גם נדרים ונדבות לצרכי ציבור.
ימי שמייחדים בתי כנסיות לתפלה ונותנים נר למאור ויין לקידוש ולהבדלה.
מי שמוכן לתת משלו למען הציבור בוודאי שזו מעלה גדולה, זה מוכה הרבים.

ויש גם מי שנודר או נודב להביא קרבן להקריב לדי' בבית המקדש.
אם שהוא נודר בעת צרה ואומר יאם תעשה עמי להפליא להצילני מן הצרה הזאת אביא עולה או שלמים' ואם כשנדבה רוחו אותו ועכשיו הוא מתחייב להביא קרבן.

גם גויים יכולים להביא נדרים ונדבות.
הגמרא לומדת את זה מהפסוק:
'איש איש.. אשר יקריבו'
'לרבות את הגכרים שנדרים ונדבות כשראל'.
גם גויים יכולים להביא קרבנות לבית המקדש.
אבל הקרבן שלהם יכול להיות רק קרבן עולה.
ואפילו שהגוי אמר שהוא נדר או נודב קרבן שלמים, זה לא יחול.
הוא יוכל לאכול ממנו כי כולו, הוא וסכניו, יהיה כליל לעולה.

הגמרא במנחות אומרת שהמקור לכך:
'אביעית אימא קרא ואביעית אימא סברא'
או שזה נלמד מהמשך הפסוק:
'אשר יקריבו לדי' עולתי'
כל דמקריב עולה לחוי'.
או שזה סברא:
'עובד כוכבים ליבו לשלמים'.
אומר רש"י:
'כוונתו שיהא קרבנותיו כליל לשלמים ולא שיאכלנו'.

כך זה בסברא, ירדה תורה לסוף דעתו של הגוי הנודר והמנדב.
הוא רוצה שכל מה שהוא מביא יהיה לשלמים.
הוא לא רוצה שהכתמים יאכלו והוא גם לא רוצה בעצמו לאכול.
הוא מבין שהכול צריך להיות לשלמים, לטעמי'.

גם כשעובד כוכבים מפריש תרומה מתבואה שלו, אומרת הגמרא בעריכין:
'בודקין אותו אי דבעת ישראל הפרישתי'
מפרש רש"י:
'שואו מתכוון לשלמוקם שתרומת ישראל הולכת, תלך זו, שמה שהפריש ישינתו'
ואם לאו, טעונה גניחה.
חשישה שמת ליבבו לשמים'.
צריך לגנוז את הפירות האלו.
מפני שאנחנו חוששין אולי הגוי התכוון להקדיש את התבואה הזו לשלמים והיות ובזמן הזה הקדש אסור בהנאה, לכן צריך לגנוז את התרומה.

כשמי גוי תורם הוא מתכוון לשם שמים.
הוא רוצה שמה שהוא נתון יהיה במאה אחוז לשלמים.
לכן קרבנות שתורם יכולים להיות רק עולה.
ולכן אם הפריש תרומה ואנחנו לא יודעים בוודאות למה התכוון או התרומה אסורה בהנאה כהקדש.

בשו"ע נפסק שאם ישראל נדב נר או מנורה לבית הכנסת, כל זמן שכולם יודעים שפלגיו הישראל תרם את המנורה, אסור לשנותה למטרה אחרת.
אבל יאם נשתקע שם בגליה מעליה'
שכבר לא מזהים את המנורה עם מי שתרם אותה, 'יכולים הציבור לשנותה אפילו לדבר הרשות'.

אבל אם יהיה המנדב עובד כוכבים אסור לשנותה אפילו לדבר מצווה, כל זמן שלא נשתקע שם בעליה
המנדב.
וכותב שם הט"יז בטעם הדבר בשם תשובות הראישי:
'דסתם עובד כוכבים, מפני עפ"י, אונקעו תמיד שעשו שלא כהוגן ויש חיולת שבת בדבר'.
אבל בישראל ציית לדברי חכמים.
ואפילו אם אינו ציית מכל מקום אין כאן חיולול השם'.

הגוי שתרם התכוון לשם שמים שיעשו עם המנורה שתרם את מה שהוא התכוון.
ואף אחד לא יכול לבוא ולשנות.
ואם ישנו את מנורת תרומתו הוא יתכבין לפני כולם שפענו בו ישעשו שלא כהוגן ויש חיולול השם'.
בן ישראל יודע שיש כוח ביד חכמים לשנות והוא מבין שלא יעזרו לו להתכביון ולבוא בטענות לאף אחד.
וגם אם יעשה זאת לא יגורם על ידי זה חיולול השם.

למדנו כאן יסוד גדול בהבדל 'שבין ישראל לעמים'.
הגוי כשהוא 'מתכוון לשם שמים' זה ללא שום תנאי.
אף אחד לא יכול להתערב לתכני עניו.
כשהוא נודב קרבן הוא לא מבין שיש מצב שיש חכנים שאוליים משולחן גבוה.
כשהוא מפרש תרומה הוא לא מבין שיש מצב ששטב שיש לוי יוכל להינות מהפירות האלו.
כך גם כשהוא תורם מנורה לבית הכנסת, הוא לא מבין שיש 'דעת תורה'.
שאירש שמשה קיבל תורה מסיני' כבר יאל בשמים היא'.
כבר נמסר הכוח ביד חכמים להחליט.

הברטנורא בריש מסכת מכות, על המשנה:
'משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע'
התקשה מדוע כלעם הבשר חז"ל לחודיענו דבר זה דוקא בראש מסכת מכות.
מדוע לא מופיעה משנה זו בראש מסכת בבא קמא או קידושין.
גם שם חשוב לדעת את כוחם של מעתיקי השמועה, את השתלשלות המסורה של גדולי ישראל.

וכותב שם הברטנורא:
'ילפי שמסתב זו אינה מיוסדת על פירוש מציצה ממצוות התורה כשאר המסכתות שבמשנה.
ואלא כולה מוסרים ומידות.
וחכמי אומנות העולם גם כן חברו ספרים כמו שבזו מלכס בדרכי המוסר כיצד יתנהג האדם עם חברו.
לפיכך התחיל התנא במבושה זו, משה קיבל תורה מסיני, לומר לך שתדמות והמוסרים שבזו המסכת לא בדו אותם חכמי המשנה מלכס אלא אף אלו אמרוו בסיני'.

לנו יש תורה מסיני ויש לנו מסורת של מעתיקי השמועה מאז ועד עתה.
עלינו לדעת כי אין קיום כלעם ישראל בלי דברי תורה ובלו תלמידי חכמים לומדי תורה.
ולחלו חברי יודיעו כותב רבנו יונה יכי אין העבודה מתקיימת לבתי על ידי לומדי' התורה'
אשר יהנו בה ויוסם ולילה.
כי הם יורו דעה ויודיעו בינה לעיתים לדעת מה יעשה ישראל.
והם יעמידו בישראל לכלתי שתשכ תורה מפי זרעם.
ובמקום שאין עוקסיק תורה ירבו המכשולין וישר באדם אין'.

חד משמעית, בלי הכרה בסמכות של גדולי ישראל, בלי הכרה בסמכות של תלמידי חכמים.
אין קיום לעם ישראל.
הציות לדעת תורה הוא אבן יסוד באמונתנו.
ועשיית ככל אשר יורדן'
לשמענו בקול דברי החכמים.
גם אתה חושב או נדמה לפע שמה שחם אומרים לא מתאים לך'.
אפילו אומרים לך על ימין שהוא שמאל'.

זה לא רק בשאלות הלכתיות של איסור והיתר.
אם העוף הזה כשר או לא.
אם מותר לי בשבת לעשות את המפעלה הזו או לא.
דעת תורה' היא על כל שטחי החיים.
אין שום שאפה בתיים שאינה כפופה לדעת תורה.
צריך לעבוד על זה.
זה לא קל לכופף את דעתך לדעתו של אחר.
זה ניסיון גדול.
זה מבחן גדול.
אבל זו היתה נתיבת יקרה' זה' כי הוא מוכתר מן העולם.

נבוא החסידות

הרב יעקב שלמה שיינברגר

מצוה לחסר ממונם

דרשו ז"ל (נזיר סב.) ע"פ"ה "איש כי ידור" וגו' אפילו עכו"ם נודרים נדרים ונדבות, ומותר לקחת מהם.

לכאורה צריך ביאור מה ענין יש בזה בלקחת מהם צדקה, והלא "חסר לאומים חטאת" – ולא נחשבת הצדקה שלהם בעיני הקב"ה כלל.

וביאר הגה"ק רבי יהושע מדויקוב זצ"ל בעל העטרת ישועה דהן הגי נמי שאין נחשבת צדקה שלהם – לכלום, אלא מטרה אחרת יש בכך בזה שלוקחים נדריהם ונדיבותיהם "כי מצוה לחסר ממונם".

ומוסיף ה"עטרת ישועה" – שמה בין נתינת צדקה של דוע ישראל לבין אומות העולם, שורע ישראל נותנים הצדקה כשביל המצוה שהקב"ה ציוה לתת צדקה, משא"כ אומות העולם נותנים רק בזמן שלכס מעורר אותם ומרחמים על העני ולא לשמו יתברך עב"ד (עטרת ישועה, פר' תרומה).

ובענין זה מסופר שהרה"ק רבי שמחה בונם מפשיסחא זצ"ל, ביקר פעם בעיירה אחת וביקש מאחד החסידים שיכין עבורו סעודה קטנה ואז יבוא ויסעד אצלו, השיב לו החסיד בצער שהוא עני ואביון ואין לו בביתו לחם לאכול לפי הטף ובוראי שאין לו כשביל להכין סעודה לחבו ולמלוויו, וכמו"כ ביתו אינו מספיק מכובד לקבל בתוכו אורחים חשובים כאלו, אמר לו הרבי ר' בונם שלא ידאג על כך כי הוא יכין את הסעודה על חשבונו, ואמנם שלה את התלמידיו שבידי העמידין כל צרכי הסעודה לחבו ותרומה יתירה כדי שישאר הברכה מן הסעודה בבית עד ימים רבים. וכמו כן תיקנו את הבית כראוי, ואף הליכישו את האיש ובני ביתו במלבושים חדים וגאים.

לאחר הסעודה כשפנה הרה"ר"ב לציאת העני למארחו סכום כסף גדול, תמה החסיד ושא"ל מדוע נתון לו הרבי עוד ותספת סכום זה, הלא כל צרכי הסעודה היה על חשבונו, ועוד הוסיף לתקן ולשפץ את ביתו ומדוע ראוי לשכר כל שהוא, השיב לו הרבי ר' בונם תשובה עמוקה ורבת משמעות ונכענין שהתכוון:

"בראשונה כשסיפרת לי על גדול העניות שבביתך נכמרו רחמי ומרוב כאבי על מחסורך צוייתי לתלמידים להתקין ולמלא ביתך כל טוב, אך לא היה הנתינה ההיא לי שם מצות צדקה שיש להצטרף לתורה, אלא מצאת מדה ההתחנות שהיתה בי נרמה לך כל צרכי הסעודה והותר, רק עתה כשהעניות שוב אינה יזועקת מבייתך אזי הנינו נתון לך סכום כמות לשם מצות צדקה".

והוסיף הרה"ק מפשיסחא זצ"ל לבאר לפי זה הפסוק (דברים טו, י) "נתון תתן לו ולא ידע לכבך בתתך לו", כשבשעת הנתינה תתן לו כדי לקיים מצוה ולא שמו שנוכח את לבבך מתמת מצבך הרהוק כי נתינה זו אינה בתורת צדקה אלא מדה רחמנית היא, כי אם "פתוח תפתח את ידך" כדי לקיים מצות ה' (רמתיים צופים על תנאי דברי אליהו' פרק כז אלת עז).

וביסוד זה פירש באופן נפלא - הרה"ק ב' האהבת שלום מקאסוב זצ"ל - מאמרם ז"ל (פסחים ח', "הנותן סלע לצדקה בשביל שיחיה בני הרי זה צדיק גמור", סעי' פ"ע

מעשה שבאה לידו, ובה סיפר:

"עשיר אחד היה בעירי, והיה מנהגי תמיד לגבות ממנו צדקה והיה פוזן גדול לכל הצדקות, אם לפדיון שבויים אם לצרוך עני להשיא בתו או לצרוך עני לכבוד שבת וכו', ואף פעם לא סירב לי ונתן בוותרנות, פעם אחת חלה בנו של הש"ס תשיב ובא אלי במרידות לב שאתפלל לרפואת בנו, והיית המהר עלי - שלא ראיתיו נודר לצדקה אפילו פרשטה אחת - והרי ידעתי נדבת לבו הוחב ולמלא לא נתן צדקה כעת?"

וא הבנתי הגמי הנ"ל "הנותן סלע בשביל שיחיה בני הרי זה צדיק גמור" כי יש ב' בחינות בנתינת הצדקה א. מי שנותן מצד טבע הרחמנות שיש לו כטבע לבך רך ורחמן הגם שאין לו כל כך אמונה שהצדקה תועיל להצילו ממיחה ולבטל ממנו גזירות קשות ורעות ח"ו, עכ"ז נותן הוא מצד טבעו הרחמן ואפילו הכי קרא צדיק. ב. והיא צדקה היותו מוכמת שנותן מחמת אמונתו שפאמין שהצדקה מועילה מאוד ותועיליני מכל ועתו ותועילניו להחיותו ולהחיות נפשות ביתו, והגם שיש לו בטבע לב אכזר – משברו הוא את טבעו וכובט את יצרו ונתון צדקה בשביל אמונתו.

ובחינה הב' יותר מוכחת מן הראשונה שנותן הוא מצד בחירתו ואמונתו, והזו "הנותן סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני" ומראה בזה שנתיתו היא מצד האמונה, "הרי זה צדיק גמור" ודיקק תיבת יקרה' זה' כי הוא מוכתר מן הראשון. (אהבת שלום פר' ראה).

גליון 483

שנה י"ד – אמור

נושא השבוע:צדקה ונדבת עכו"ם

המקור בפרשה: **איש איש מבית ישראל (כ"ב י"ח)**
לרבות את העכו"ם שנודרין ונודבין כישראל (תמורה ב' ב')

ראשי הישיבות

הגאון רבי צבי רוטברג שליט"א
ראש ישיבת בית מאיר

בעניני קרבנות עכו"ם

א] בקרא פבר' ויקרא גבי קרבן עולה כתיב, דבר אל בני' ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכס קרבן לה' וכו', ובתל"כ שם ובירושלמי שקלים פ"א ה"ד דרשו אדם לרבות את הגרים.
וג"כ אמאי צריך ריבוי בפ"ע על הגרים שיכול להביא קרבנות והא גר הוא ישראל גמור.
וביתורו יקשה דהא קרא איירי בפרשת עולה, וא"כ צ"ב דהא אפי' גוי יכול להביא קרבן עולה ומהיכי חתיי דגר גרע ואינו יכול להביא קרבן עולה.
אכן בשרו ובעני דבני ביתו במלבושים חדים וגאים.

בזו היה אפי"ל דהא האי קרא נכתב קודם כל פרשת הקרבנות, וי"ל דהאי קרא היו הקדמה לכל פרשת הקרבנות ולא מיירי בעולה לחודיה, ומעתה י"ל דבעינן להאי קרא לרבות גר לשלמים ולחטאת, אבל לגבי עולה באמת לא בעינן לריבוי גר דלא גרע מגוי.
אלא דאכתי יק' קו' הראשונה למאי בעינן לרבות גר לקרבנות והא גר היו ישראל גמור.

והנראה בזה, דהנה קי"ל דגוי שהקדיש בהמה לשלמים מקריבים אותה עולה, וי"לע איזה חלות קדושה חלה על קרבן זה, האם חל עליו קדושת עולה, דכיון שלגוי אין קרבן שלמים ממילא חייל על הקרבן קדושת עולה.
או דילמא דחל על הקרבן קדושת שלמים, אלא דדינא הוא ששלמים של גוי מקריבים אותו ג"כ כעולה, דכל מה שגוי נודב מקריבין אותו כלי.

והפנ"מ בזה, באופן שהגוי הקדיש קרבן לשלמים ולפני הקרבת הקרבן נתגייר הגוי, וי"ל"ד היאך הוא דין הקרבן, דאי נימא שחייל עליו קדושת עולה אזי אף שנתגייר קודם ההקרבה מ"מ יהיה דין הקרבן עולה, אבל אי נימא דבאמת חיילא קדושת שלמים, אלא שדין הקרבנת שלמי עכו"ם הוא כליל כעולה, א"כ כבה"ג שנתגייר הגר קודם ההקרבה י"ל דכיון שעכשיו הוא ישראל וחלות קדושת הקרבן הוא שלמים, הרי דיקריבו את הקרבן כשלמים.

והנה לשון הגמ' במנחות על"ג ע"ב "שלמ" עובד כוכבים ועולות וכו', ומשמע מזה דבאמת חלות קדושת הקרבן היא שלמים ורק דשלמי עכו"ם מקריבין אותו כעולה.
וביתור שבואר כן בדברי הרמב"ם בפ"ג מהל' מעשה הקרבנות ה"ג שכתב, נכרי שהביא "שלמים" מקריבין אותן עולות.
ומבואר ברמב"ם דחלות הקדושה של הקרבן היא שלמים, ורק דשלמי עכו"ם דינים ליקרב כעולות, ומעתה י"ל דבאופן שנתגייר הגוי קודם הצאת הקרבן, הרי דיקריבוהו קרבן שלמים.
ומעתה נראה דזהו חיודש תה"כ אדם לרבות את הגר, דגם בגוונא שהקדיש את הקרבן לשלמים בהיותו גוי ונתגייר, דהר"א שיקריבו את הקרבן כעולה, וע"ז קמ"ל דכיון שנתגייר הרי הוא בפרשת הקרבנות כישראל, ומקריבין הקרבן כשלמים.

ב] במנחות דף על"ג ע"ב דרשינן מקרא אוש איש לרבות את הנכרים ונודדים נדרים ונדבות כישראל.
ולשון הברייתא קשה, דהנה הפרש בין נדר לנדבה הוא, שנדבה היינו בגוונא שאמר על בהמה הרי זו קרבן ואם אבד הקרבן או נפסל אינו חייב באחירתו, ונדר היינו בגוונא שאמר הרי עלי קרבן כבה"ג אף אם אבדה הבהמה שהפריש לנדרו חיב באחירתו, ור"ז שחייב באחירתו הוא מחמת הנדר שקיבל עליו ומדן לא יחל דברו.
והנה לשון הברייתא שהעכו"ם נודדים "נדרים" ונדבות כישראל צ"ב, דלכאו לא שייך בעכו"ם נדר, דהא כל מה שנחשב בקרא דאיש איש הוא שגם לעכו"ם יש תורת קרבן, אבל הדין חיוב אחריות שבנדרים הא אינו מחמת עצם הקרבן, אלא מחמת דין לא יחל דברו, ועכו"ם הא אינו מצווה בלא יחל דברו וא"כ לא שייך בעכו"ם נדרים.

ואין לומר דלשון הברייתא אינו בדוקא ובאמת בעכו"ם שייך רק נדבה ולא נדרים, דהא בתוס' בעל"ז ה' ע"ב כתבו דאף שכן נח יכול להקריב בעל מוס בעמה, מ"מ בביהמ"ק גם עכו"ם אסור להקריב בעל מוס, וכתבו שם התוס' דמאיש איש מריבין שהעכו"ם נודרים נדרים ונדבות כישראל ואם

תסביב לשולחן

עלון שבועי לבני הישיבות סביב נושא מפרשה בעיון בהלכה באגדה ובמוסר

דבר העורך

נדר מחוסר אבר אמרינן ליה קום והבא קרבן שלם, עכ"ל.
והגר"א שם בגליון הש"ס כתב להקשות על לשון התוס' אמאי אומרים לו להביא קרבן שלם, והא בן נח אינו מצווה על בל יחל ומוצא שפתין תשמור, וא"כ הגם שאם רוצה להביא קרבן צריך להביא שלם, אבל אם נדר קרבן מה מחייבו להביא קרבן שלם.
וכן הק' באבני מילואים סי' א' סק"ב, עי"ש שהביא דברי התוס' בניזר ס"א ע"ב שכתבו דבן נח אינו ראוי לבא לכלל בל יחל.
ע"כ"פ מבואר מדברי התוס' דהעכו"ם ישנו בנדרי קרבן, וצ"ע קו' הרע"א והאב"מ מה מחייב את העכו"ם באחריות הנדר.
[ובאב"מ שם כתב ליישב דחיוב העכו"ם הוא מתמת דאמירה לגבוה הוא קנין גמור כמו מסירה להדיטו, ואם נדר להביא קרבן הר"ל חוב גמור וגובין מנכסים משועבדים למ"ד שיעבודא דאורייתא ואית בה משום קנין וככתיבה בשטר, עי"ש].

ונראה לבאר בזה באופ"א, דהנה איתא בשבועות כ"ו ע"ב דאף שבכל הנדרים צרך להוציא בשפתיו וילפי' לה מלבטא בשפתים, מ"מ לגבי הקדש סגי דם במה שגמר בלבן, והבוא ד"ז ברמב"ם פ"ד מהל' מעשה הקרבות ה"ב, דצ"ע להוציא בשפתיו בנדרים, אלא אף אם גמר בלבו שיביא עולה ה"ז חייב, וילפינן לה מגדיב לב.
ומעתה נראה דר"ז שהנדרים ונדבות חלים בגמירות חלב אינו שייך כלל לפרשת נדרים ונדבות, ואין בזה דין לא יחל "דבר" דהא לא אמר כלום, וכן אין בזה דין מוצא "שפתין" תשמור דהא לא הוציא בפיו.
ובע"כ נראה דהוי פרשה חדשה ודין חדש, וכמשי"כ הרמב"ם דבנדיבות לב נתחייב להביא קרבן וחייב באחירתו.

ומעתה יבואר היטב הא דנתרבה מאיש איש העכו"ם נודרים נדרים ונדבות כישראל, והק' דלכאו' לא שייך נדר בבן נח שאינו מצווה בבל יחל ובמוצא שפתין תשמור.
ולהמבואר א"ש דחיוב האחריות בנדרי קרבן אינו מדין בל יחל דברו, דהא נדרי קרבן חלים בלב, אלא הוי פרשה מיוחדת שהתחדשה בקדשים שהנודר קרבן חייב להביא קרבן, והוי מדיני הפרשה של נדיב לב, ופרשה זו נתחדשה גם בעכו"ם מקרא דאיש איש.

ומעתה יבואר היטב הא דנתרבה מאיש איש העכו"ם נודרים נדרים ונדבות כישראל, והק' דלכאו' לא שייך נדר בבן נח שאינו מצווה בבל יחל ובמוצא שפתין תשמור.
ולהמבואר א"ש דחיוב האחריות בנדרי קרבן אינו מדין בל יחל דברו, דהא נדרי קרבן חלים בלב, אלא הוי פרשה מיוחדת שהתחדשה בקדשים שהנודר קרבן חייב להביא קרבן, והוי מדיני הפרשה של נדיב לב, ופרשה זו נתחדשה גם בעכו"ם מקרא דאיש איש.

(יקרא דאורייתא ויקרא, עמ' טו, תקלא)

ברכות לראש משביר

להרה"ג אליקום דבורקס שליט"א

מו"צ בד"צ "שארית ישראל"

חבר מערכת העלון

להוצאת ספרו החשוב

"נתיבי המנהגים"

על מועדי ישראל

נשארה כמות מצומצמת מהספרים

החשובים על פרק יש נוחלין

"חזון ישעיהו"

מגדולי ראשי הישיבות זצ"ל ושלטי"א

בעריכת הגאון רבי חנוך קרלנשטיין זצ"ל

פרטים בפל' 052-7671254

אכן כך הוא, וכך ציוותה התורה

עלינו לאחר היציאה ממצריים, תוך כדי קבלת החירות של עם ישראל.
מייד לאחר הניצחון הגדול והשחרור מבלי העבדות, כשהכל היה נראה טוב מאי פעם, כשבאוירי מרחפת רוח של ניצחון, של תקווה ושל שחרור, של נשימה עמוקה ושל הרגשה ש"הנה זה עברי", ועכשיו הכל טוב.

עכשיו, מתחילה העבודה – "ספירת העומר", עבודת הכנה רצינית ומייגעת, על מנת להגיע מחושלים, בנייים וחזקים, ליום מתן תורה.

כאן לימדה אותנו התורה, כי יש לנצל רגעים גדולים לבניית תשתית חינוכית.
אין להסתפק ב"רגע הגדול" ובתחושת הסיפוק המרעננת שהוא הביא עימו, ומתוך כך להיכנס לאשליית "הכל בסדר!!!"

מנהגים

הרה"ג אליקים דבורסקי

בדין נדרים ונדבות

וצדקה בעכו"ם

עוד"פ ”איש אשר מבית ישראל ומן הגו במשׂראל אשר יקריב קרבנו וגו'” (ויקרא כ"ב, י"ח) מובא בגמ' מנחות ע"ב ע"ב מיד ס"ב ע"א חולקין י"ג ע"ב לרבות את העובדי כוכבים שנודרין נדרים ונדבות כישׂראל.

המשנה למעך בפי" מהלכות מלכים ה"ו ד"ה ודע הרעיק"א במסכת עבודה ה"ח ד' ע"ב כתבו לחודש שעכו"ם שנודר להביא קרבן אינו נוהה מחויב קרבן כלל שהרי עכו"ם אינו עובר באיסור כל היל ואינו מחויב במי"ע ”ומצא שפתיך תשמור”, אלא מתחשב שעכו"ם יכול להקדיש בהמה שלו והל עליה קודשה וקריבה ע"ג המזבח אבל חיוב קרבן אין לעכו"ם והם גם כדו הוואל אינו באפשרות נדרים. ומשום כך תמור על התוס' בפי"ז דיה" ע"ב שכתבו שאם עכו"ם הביא קרבן שהוא מחוסר אבר שהו פסול להקריבה אומרים לו קום והבא קרבן שלם, ותמור תכון שלא מקריבים בהמה שהיא מחוסרת אבר אבל להיביב להביא אחריה מנין הרי אינו עובד נדרים. האב"ד מילואים תשובותיו קרבן בלל שהרי עכו"ם אינו שעכו"ם שנודר להביא קרבן מהלכות נדרים אין לחייבו נדון אינו כפרשת נדרים, אבל מחויב משום שאמירה לגבה כמסירה להודיע ויש לו חוב ממנין לגבה שהוא מושך כקנין האב"ד שעבודה אדריהא"ט יגבו ממנו אפילו מנסכים משתדברים כמז כל חוב ונזיל ולכן אומרים לנזי הבא קרבן שלם שהוא מחויב קרבן לגבה. (נצי שו"ת אהינור חלק ג' סימן פ"ו אות ג.) ומסביר בקהילות עיקב מסכת עבודה זהו סימן ג' דמה שהגוי חיוב להביא קרבן אחרי כל מותרות מצוות נדרים או איסורי כל היל מחויבים אותו אלא מותרת דתינ ממונות שהתחייבות לגבה כמתחייבות להודיע שיש בזה חיוב ממנין וכל עניני דתינ ממונות כגון הלאות הקצאות נדיקין והוא"ט זהו נהג בני נכרים מלמד מצות ארבע דברים מבשר"א בשר"א בשר"א סימן ה' אולם כתבו האחרונים להניע על הדביו שבבי"ג אין כל היל אבל יש בו חיוב אמירה לגבה והי הרשבי"ם בב"י קני"ג ע"ב מפוש דרין וכן האמירה לגבה למזד הפוסק"א ”ומצא שפתיך תשמור”, וכן הרא"ש שפירושו לנדרים דבי"ט ע"ב דיה שאני הבא כתב האמירות לגבה כמסירתו להודיע חיובי לקיים דבריו כאלו נדר דכתבי" ”ומצא שפתיך תשמור” ואין כתב האב"מ דבי"ג אין בכלל מוצא שפתיך תשמור דין בו דין האמירה לגבה מאוסרין להודיע, עיי בקהילות עיקב הנ"ל מה שהר"ן ע"ג. [נצי ישועות דוד להגר"ח פורבסקי צדיל חלק ח"מ"י סימן ה"ו מה שמביא בשם הגאון רבי חיים עוזר גרודנינסקי זצ"ל.]

אולם בספר תורת זרעים על מסכת פאה עמ' כ"ב כתב דמאי"א אין לומדים דין מיוחד שהעכו"ם מחויבים בנדרי חטאת אף שאין להם נדרים בעלמא. (נצי בהבאות מכתביה אש"ך ושפת אמת בעי"ז דיה" ע"ב.) ובא האהל הליכות פסולי המוקדשין פ"א הלכה ל"ב נכרים פשוט מזה שאמרו דנדרים"א נדרים נדרים תרבות כישראל דגם דין נדרים הדרי עלי יש בגוי (נצי חזון איש"ה בהסבת מילואים לערכין פ"א סימן א').

במשנה הילא ממונות תמורה סימן ז' מביא משי"כ בשו"ת מהרי"ל דיקקן חלק התכתיבים סימן ל"ד לגבי נכרי מתוך"ח כתב חז"ל ”דיאן ללמוד שיחויב בתורת נזרי מה שאנו מוציאין ממנו, דיהל דאן עליז חזיב ככל נזבל להוציא ממנו כפי דיעתי כמו שפוסקין לו כן דינינו אנפי” שהוא אינו מצווה היא לטעמו דיעתי" כלומר אנפי" שאינו מצווה הידיו שאינו בחיוב המצוה מי"מ שייך העכו"ם בחיוב הדין ולדעת מהרי"ל אין חיוב העכו"ם מגזד אמירתו לגבה כמסירתו להודיע תבילא זהו עליו עליו חיוב ממנין מדי דיעתי, וזה הוא שלמונים בערכין ה' ע"ב ובתרי דין ס"ב וממילא שייך לומר לו כן דיעתי שתשלם את הנזר ושוב כמשפטיה ונתן לגבור דמי דיעתי נתפס ע"ז קודשת מזה וביתי נקרא שנתנו חיוב ערכו שאכן נתחייב לא ממונת המוצא אלא מלתי הממונות.

אולם האב"מ החזון אי"ה חוקקא למזד החיובי של עכו"ם הוא מגזד אמירה לגבה כמסירתו להודיע שנזהר ע"ז חיוב על הנזר, אגמם לא רק על מצוה של קום תמור ע"ב אין שייך בעכו"ם אלא חיוב ממנין וקנינו הדי שייך גם בעכו"ם (נצי אבי עוזר תהלתיל הלכות מעשה הקרבנות ובפי"ג אש"ך, סעם.) ואם כתב עוזר תהלתיל פ"א מהלכות פסולי המוקדשין ה"ד שכתב בשעת הר"מ דיה אין בו חיוב נזר כלל.

מובא בגמ' יבמות מ"ח ע"ב - מפני מה גרים מעוניים בזמן הזה מפני שהיו עצמם להינסח תחת נכפי השכינה. והקשה היעב"ז וכי יש חיוב לגוי להתגייר שעישנו על זה? ומתוך ששהו עצמם אחרי שקבלו עליהם להתגייר, אולם ענין הקושיא קיימת וכי מפני שקבלו על עצמם יעשנו וכי יש חיוב לקיים מה שקבלו עליך?
בשו"ת אמרי יוסר (למהר"ם אריק זצ"ל) חלק ב' סימן ד' סיק' ד' ובכלי ישרא' פרשת תרומה כתבו שהגמ' ביבמות סובי"ת משניית שמה של חז"ל מבכרי ונכמו כשכלה הותם בעי"ז דיה, ומה אלא נחשב בניזנין של השטע מצוות משום דדברים' קבום לעשה לא מחשבים כמבואר בסנהדרין דין ג'ט ולכן מחויבים קושית מה שקבלו עליהם, וכן משמע ע"כ חסידים סימן תרי"ג דגו שקבלו עליו על מצוות אסור להאכילו נבלות וטרפול.

בהגהות אשרי פ"ק דבי"ב סימן ל"ו שאל מה שונה נדרים ונדבות שמקבלין מהם ואילו צדקה מובא בגמ' בבא בתרא דף ה' ע"ב שאין מקבלין מהם? והר"ן לז רבו דצדקה מכפרת עליהם כמבואר בי"ב דף ה' ע"ב כשם שהחטאת מכפרת על עשה כן צדקה מכפרת על אומות העולם לעו"ם לא בני

מזן הגריו"ש אלישיב שליט"א

קבלת צדקה מעכו"ם ע"מ שיחי' בנו

בי"ח אייר תשל"ו.

כבוד ידידי הרה"ג רב פעלים לתורה ולתעודה יוסף בוקסבוים שליט"א ראש ומנהל "מפעל תורת חכמי אשכנז".

ברכה ושלוה רב.

מכתבו משלהי ירח ניסן קבלתי, ועיד' השאלה, היות ובזמן האחרון נתגלו כתיי"מ מגודולי אשכנז מתקופות שונות, והיות והוצאות הדפוס עולים להון רב, והנה יש סיכויים לקבל כספים למטרות הנ"ל מגורמני (הממוקמות שבהם נולדו מחברי כתיי"מ הנ"ל) האם יש בזה משום ל"ת די'ביבוש קצירה שתברנה"י אסור לקבל כספים מהם, או לא.

...וראיתי בשו"ת חסד לאברהם (תאומים) מהדו"ת סי' נ"ח שהעלה בגוי שנתן צדקה בכדי שיחי' בנו רשאים לקבל ממנו הוואל וברי"ה כ'י מבואר בגוי הנותן צדקה ע"מ שיחי' בנו אין לו זכות צדקה, וממילא ל"יש בזה ענין של ביבוש קצירה עיי"ש. ויש להעיר ע"ז ממי"ש הדרושה סי' רנ"ד ז"ל, אינו יכול ליתנם לעניי ישראל שזה יגרום זכות לעכו"ם, והא דכתיב וחסד לאומים חטאת היינו ע"מי"ג שצדקה של עכו"ם הוא חטאת להם מלכ שמתפארים בה, מ"י"מ זכות יש להם ג"י"כ וקראו חטאת נגדו צדקה של ישראל שכולה זכות. וכימי ביד רמי"ה בב"ב. וצ"ל ע"י"מ שיחי' בני גרע טפי.

ואכתי

ביבוש קצירה, ומכאן איך רשאים לקחת ממנו נדה, תיפולל טעמם חילול השם וכמבואר ביו"ד שם, אם לא דינמא דמכיון שהוא נתן ע"מ שיחי' בנו אין בזה חילול השם, ולי"ש בזה משום ד"יקא מבזי נפשיי"ו שהרי הוא המעוניין בזה ...

בברכת התורה

יוסף שלו' אלישיב

(קטע מתוך קובץ תשובות חי"א סי' צז)

[[]^{דרושה כמובא בבוהים מ"ה ע"ב, ואילו נדרים ונדבות אין באין לכפר. [בשו"ת נחמת יוסף סימן ק"ז כתב לצ"ח את דברי הירושלמי בנידו ריש פרק השעיר העזבים' אין להם נידות מפני דנדיות המכפר ועכו"ם לא בני כפרתן. וכן הובאו דברי הגי"א בשו"ן ובט"ז יו"ד סימן רנ"ד ס"ק ד' והאמרו"ם בס' דארשן לענין וז"ד סימן תר"ט ס"ק ד' ע"ב ברב צבי בעמ"ס מנחות סימן פ"ז שהעיר}

הרי נדרים ונדבות מכפר על עשה ולי"ת. (נצי ע"ב אמרי אברהם סי' ע"א.) בירש פירשת ויקרא כתוב - "אדם כי יקריב מנכ קרבן", ובש"ס בתם נבלה כתוב אדם, וכתב בס' פרש"ה שפאי פרשת ויקרא לפרש ע"פי דברי ר' הגמ' יבמות ד"ס' אדם נאמר עכו"ם, אולם נדרים ונדבות יכולים עכו"ם לנדוד. עיי ברש"י ועדלה מכפר על עשה ולא הניתק לעשה אבל בעכו"ם אין עולה מכפר כלום דלא שייך אצלו עשה או לאו והניתק לעשה יאדעה מצווה על עשה והג"א תי"ל כתב שצדקה מכפר תרומה נתיבות אין מכפירין, וזה כותב הבתוב באמרו "אדם כי יקריב וגו' ונצוה לו לכפר עליו", וכתב עליו למעט עכו"ם ששבתי"א עולות ואין מכפירם עליהם.

בשו"ת באר יצחק הארי"ח סימן א' ענף א' כתב שאין לעכו"ם כפרה בקרבנו ועיקר את דברי הגי"א הנ"ל והוא משום דברי הגמ' בבוהים מ"ח ע"ב דנדרים"א לא בני הוצאה, או כמשי"כ בתורת הנתיב פירשת אחרי הדרשה דלכס ולא לאחרים וכתב הר"ש שם "אבל עכו"ם לאו בר כפרה הובא קרבן".

כתב הרמב"ם בהלכות מלכים פ"ה ה"א אם הביא עולה מקבלין ממנו וזה הוא בפי"ג מהלכות מעשה הקרבנות. כתב בס' תורת הקודש חלק ג' סימן ד' ונראה להוכיח מלשון הרמב"ם שכתב ואם הביא עולה מקבלין ממנו הדחוק קרבן עכו"ם מקרבן ישראל, הדיות ועכו"ם לאו בני הרצאה ינדרו כמבואר בבוהים דף מ"ה ע"ב ועי' סוהב דף נ"ה ע"א ובתנ"ך לזר (שם) ובמהגות אשרי תי"ל אין חיוב על קרבנו ככל החיובים שישנם במקרבן הרי חלוק בעיקר דתינ שישאל, ומקורו לזה מהמדרי"ז פרשת שמות על הפסוק "יחזי לך לברזן אין לורם אתך" (מלבי"ם ה') והובא שם החלוק דניים בין ישראל לעכו"ם כגון שישנין ויבולת מעשיותו צדקה שאמרו "ולך תהיה צדקה". ועיי בתר"כ פירשת אחרי דוגמתיים מקרא ד"לכס על המזבח לכפר" ולא לאחרים, וכן בתנזומא ריש פרשת בחוקת"א "אדם כי יקריב מנכ"ן אדם מן האומות, ולכאורה צ"ע על כל המודרשים הנ"ל דהרי עכו"ם מביאין ג"כ קרבנות, ובפרט צ"ע דברי המדרי"ז שמות שדרשו הקרבנות לכסם שנאמר "וחבת עלי את עולתיך" (שמות כ').

וצ"ל דאך דנכרי"ם מביא קרבן עולה מ"מ חלוק קרבנו בעצמם דיעו מקרבן ישראל, ונראה דנכרי"ם אינו נקרא מביא הקרבן והמשי"כ הרמב"ם בהלכות מלכים אם הביא עולה מקבלים ממנו, משא"כ כישראל נקרא שהוא מביא את הקרבן, וכן מודיק לשון הרמב"ם בהלכות מעשה הקרבנות שכתב אחד אנשים ואחד נשים מביאים כל הקרבנות אבל העכו"ם אין מקבלים מהם אלא עולות בלבד, והיינו דנכרי"ם אינו נקרא מביא הקרבן אלא רק דמקבלין ממנו [נצי בשטי"מ מנחות ס"א ע"ב אות ב' דנכרי"ם אינו בעלים על הקרבן היות ואין הם אכילים את הבשר, בהגהות חשק שלמה מנחות דף ע"ג מביא בשם הדברי חיים דנכרי"ם אין להם כפרה בקרבנו ואינם בעלים על הקרבן ותמהו עליו.] אולם עיי בדברי אברהם ה"ח סימן ט"ז אות ג' שנסתיק דנכרי"ם נחשב בעלים על הקרבן, ולכן מספקת הגמ' בריש מסכת תמורה אם עושה תמורה והלא אין עושה תרומה אלא הבעלים, וכן נראה מסקנת העולת שלמה בירש ובחים דנכרי"ם נחשב בעלים על קרבנו. האחרונים כתבו לציין את דברי היות רענן לבעל הנזון אברהם בביאורו לילקף ריש פירשת צז דכתב לביאר השטעם הדין העכו"ם מביא נסכים כמבואר במנחות ע"ג ע"ב משום דמובא במנחות כ' ע"א ודחבת נסכים הוא משום הכפרה ונכרי"ם אינם בר כפרה (עיי שו"ת אבני נזר הו"מ סימן פ"ה).

מובא בגמ' מנחות דע"ג דשלמי נכרי עולות ולומדים אתר מסבארו ומפסוק עיי"ש. והנה בשו"ת באר יצחק חלק ארי"ח סימן א' ענף א' כתב ליישב קושיות תפמי"ת הנפסם מאירוח ח"ב סימן קי"ט [שו"ת] חתם סופר יו"ד סימן שכ"א שו"ת בית יצחק יו"ד סימן ס"ג אות י"א ובחדושי רעיק"א כתובות דף י"א ובדברי אברהם ח"א סימן ט"ז ס"פ[ג] שהקשו מה הספק בזמנ' קידושין כ"ג ע"ב ובדרי"ם ליה ע"א אם כהנים שלחו דרחמנא או שלוחי דידן הלא מנכ' שהעכו"ם מביאים קרבנות כישראל מוכח ששלחו דרחמנא ינזרו דאי שלוחי דידן הרי אין שליחות לעכו"ם" ו"מישכב ובואר יצחק דאך דמבואר בקידושין מ"ב דגרין שליחות בשחטת קדשים י"ל הית דוקא קדשים ריש לבעלים זבת בתוך הקרבן כגון אם הם שלמים יש להם זכות לאכול הבשר ואם הם עולות וחסאות יש להם זכות שמכפרת על ל"ת או עשה ולכן שייך שפיר על הבעלים חיוב לעשות שלוח על העשיתה משום דעדיין יש לבעלים חלק בקרבן, משא"כ נכרי דארש מסתו לקודש לא שידרו לעצמם שום זכות ככל מקרבן דהא שלמי נכרי עולות הן, ומכפרת עלות לא שייך כשי"כ בהג"א ונדרי"ת ונדבות מקבלים מעכו"ם שאין באים לכפר אי"כ אלא שום זכות בקרבן דנאמר ידעשו שליחות על השחיטה דהוא כש שאין בעלים על הקרבן כלל. (נצי שו"ת מנחת ברוך סימן י"ד ובפני"ו והמקנה

חקירות הלכתיות

הרה"ג אלהנן פרץ

הגר"ח זוננפלד צ"ל

שמעתי מניניו של הרצ שהייתה דרכו להתענות מצטוד יוס' צכל התעניות כמצוחר צשער הליזן צס"י תקיין וצהיותו כצן צמונים סנה היה צדוך מהכותל המערצ"י לציתו והיה עייף מלחוד מנחת התענית וחמר לו נכדו שמה' יצב הרצ על גזר אצנים שהייתה על אס הדרך, מלן הרצ לצבת שס צגלל היות הגזר של יצמעל"ל וחמרו חז"ל צשחור לקחת צדקה מגוי.

גרמניה

יהודים רצים קיצלו פיזייים מזרט עמלק, ויש לדון איך עשו כן והלא אסור לקבל צדקה מגוי כמצוחר ציו"ד סי' רנ"ד. וכמוצן אלה שפגעו הרמב"ם הלכות מלכים פ"ה ה"י שעשמע שמקבלים רק ממי שצופס אף עצדו שס ימיס הרצה איזן הכסף נחצב פיזייים אלה דמי צער ריפוי צצת (צצט) וצוצת. צרס, אלה שלוקחים דמיס סתס הם י"ס להתצונן צזה. וסנה, כלשכר גוי יחידי נותן צדקה י"ס צזה מחלוקת ראצונים אס לקבל ממנו וכצלהלן. אצל כסף המניע מלכות חמור יותר.

המשך מלכות

כתב רצנו גרסום צצא צתרח שאין לקבל צדקה מגויים משום שגורס להיסרך לקבל ממלכות זרוקא מלשונו שם פיסוד האיטור לשקל ממלכות זרוקא אצל לקבל מגוי פרטי איזן איטור. צרס, משאלת תוס' צצא צתרח דף ח נראה שאין לקבל צדקה גס מגוי פרטי, שהקשו שם איך קיצלו צדקה מהסוד טייטל' דנצד שרגל לצי כנישתא, ולכאורה מה קושי"א והרי אדם פרטי הוא. אשכר מוכח מזה שאסור לקבל צדקה גס מחדס פרטי. (ותוס' שם תירצו שצנדה לצבית כנסת איזן אף צדקה וכמון קן מנתנ גוי אינה צדקה ואפשר שיה"ל הגר"ח זוננפלד לצבת על גזר האצנים לפי"ס וכנראה מילתא דחסידותא הוא דעצד.)

ארה"ב

קצלת סיוע מארצות הצרית י"ס לה צדדי היתר כי ערשום כן כדי לחזק את מעמדם צאזורנו ואפשר שהדמים נחשצים דמיס של תשלום על חיזוק הצטיהון האזורי אצל קצלת כסף מלומות אחרות איני מציין היתר צזה.

קרן "ידידות"

כספים שמחלק משרד העצודה וצחלקס הס' תרומות מארצונים של עכו"ם צאזירופה קתוליס וכז', ראו"י שלא להשתמש צזה ומשום שפסע ההלכה ציו"ד לחסור צדקה מגוי ואף מגוי יחידי הגס שצטי"ט שם מוצא שאלס הגוי תומך צכל זקק ולאו דווקא ציהודים מותר לקחת ממנו מי"מ י"ס חולקין ורלו"י לחוש לצדריהס.

הלוואה

כיוון שצעת ראשונים שהלוואה הינה כצדקה וכן היא ציעת הרמצנים (דלא כשיעת הרמציין) י"ס להסתפק אס מותר לקבל הלוואה מגוי ושמאל מלווה לתת לו ריציית. כמו כן י"ס לדון לעניין גוי שמותרת על דמי המקא. ונראה שווייתור על דמי המקא לא נחשב צדקה שאין ערשה זאת למטרת אלה שכך צדכס על אצשים המתעסקים צמקא זה עס זה.

עקרי הענין

א. מקור הענין. ויקרא כב"ח דַּבַּר אֱלֹהִים אֶתְּרֹן וְאֶל בְּנֵי וְאֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִקְרִיב קֶרְבָּנוּ לְכָל נְדָרֵיהֶם וְלִכָּל נְדֻבוֹתָם אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ לַה' לְעֹלָה:
ובגמרא מנחות [נ"ג ב:]:
דרשו א"ש איש - לרבות את הנכרים שנודרים נדרים ונדבות כישראל, אשר יקריבו לה' לעולה - אין לי אלא עולה בלבד.
ודישא זו היינו כרי"ע שם שנפסק הלכה שרק עולה מותר לקבל ממנו ולא שאר קרבנות ועצם הדבר לכאורה צ"ב הרי נדר פירושו הרי עלי, ולכאורה מה יהיה בעכו"ם שאמר הרי עלי והבהמה מתה האם צריך להפריש אחרת, ומסתברא שאינו חייב שהרי המחייב של הרי עלי זהו הדין של לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה וזה ודאי ל"יש בגוי-עד צ"ע דבגמי נדרים לה ע"י"א נסתפקו האם כהני שלוחי דרחמנא או שלוחי דידן, והרי אין שליחות לעכו"ם ואיך יקריבו קרבנו של גוי אם שלוחי דידן הרי אין שליחות לגוי וצ"ע-וראה מקנה קידושין מ"א:.

ב. איזה קרבנות מקבלין מן הגויים. פסק הרמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פ"ג ה"ב אבל העכו"ם אין מקבלין מהן אלא עולות בלבד שנאמר ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם, אפילו עולת העוף מקבלין מן הנכרי אע"פ שהוא עובד ע"י, [ונבספר צננת פענה הקשה מדברי הרמב"ם הלכות מלכים פ"ה ה"י ששמעע שמקבלים רק ממי ששומר ז' מצוות בני נוח.] אבל אין מקבלין מהן שלמים ולא מנחות ולא חטאות ואשמות, וכן עולות שאינן באות בנדור ונדבה אין מקבלין אותן מן הנכרי כגון עולת יבלת וכיוצא בה מעולות שאינן באות בשום נדר ולא משום נדבה. ומקור הדברים הדנה נחלקו בזה בברייתא (שם במנחות) ר"ע ור"י הגלילי האם שלמים גוי יכול להביא, וכפי הנראה הרמב"ם פסק כרי"ע שם, דבגמ' שם דתניא:
איש - מה ת"ל איש איש?
לקרוב את העובדי כוכבים שנודרין נדרים ונדבות כישראל, אשר יקריבו לה' לעולה - אין לי אלא עולה, שלמים מניין? תלמוד לומר:
תודה מנין? תלמוד לומר:
ובתוס', מנין לרבות בלבד והיין והלבוה והעצים:
ת"ל:
נדריהם לכל נדריהם, נדבותם לכל נדבותם, אי"כ מה ת"ל עולה:
עולה - פרט לנדירות, דברי ר' יוסי הגלילי;
ר"ע אומר:
אשר יקריבו לה' לעולה - אין לי אלא עולה בלבד. והאי פרט לנדירות מהכא נפקא? מהתם נפק אבר אבר בני ישראל ואמרת אליהם איש כי לפלא לנדור נדר נזיר להזיז - בני ישראל נודרין ואין העובדי כוכבים נודרים! אי מהתם, הוה אמינא:
קרבן הוא דלא לייתי, אבל נדירות חלה עליהו, קמ"ל. ובביאור השולחנת שם בגמ' כתב התורה תמימה

כאן **וטעם הדבר שמביאין רק עולה הוא מפני שכשמביא עובד כוכבים קרבן כונתו שיהיה כולו כליל לה', וקרבן צוה הוא רק עולה, ואע"פ דכתיב כל נדריהם וכל נדבותם ס"ל דמחלב מוסב על לעולה, והיינו שאת הכל יקריבו לעלה, ומדייק כן דמלכתיב בסמוך תמים זכר שזה אינו רק עולה, ובגמרא מבואר דזו דעת ר' עקיבא, וריה"ג ס"ל דמקבלין מהם כל מיני קרבנות להקריבן כמו בשר"א, וצ"ל דצ"ל דמה דכתיב תמים זכר ע"כ אינו בא להורות כמ"ש ר"ע כמשי"כ, וראה לזה, שהרי מרבינן כאן גם גרים ונשים לבסמוך, ומהם בודאי מקבלים כל מיני קרבנות:**

ג. צדקה מגוי. אסור לישראל לטול צדקה מגוי בפרהסיא. וכן נפסק בשו"ע סי' רנד ס"א. והטעם שהוא משום חילול ה' שמבאה עצמו בפני הגוי. כן ביארו השו"ן והט"ז בסק"א, ובחממת אדם ככל קמיו"ב שהחילול ה' הוא שאין הישראל מפרנסין אותו, ובערך השולחן סי' רנ"ד סי"א ביאר שזה בויון שהישראל נצרך לגוי. ובגמרא בבא בתרא דף י' ע"יא מבואר טעם נוסף ודרשו שם על הפסוק ביבוש קצירה שתברנה, והיינו שתכלה זכות של הגויים ותיבש לחלוחית מעשה הצדקה שלהם אז ישברו. ובחומר הדבר כתוב בתשובות הגאונים אסור לטול צדקה מן הגוי שאינו רואה סימן ברכה לעולם. ובשו"ע חו"מ סי' ל"ד סי"ח כתוב שמקבל צדקה מן הגויים בפרהסיא אף שיכול לקבל בצינעא הרי הוא פסול לעדות. ובצינעא {והיינו שהדבר לא יודע} מותר לקחת מגוי. כן מוכח מהשו"ע בסי' רנ"ד סי"א וכ"כ הט"ז שם סק"ב. וכן אם מוכח שנותן הגוי בשביל איזה טובת הנאה או תגמול שיש לו מזה, מותר לקבל בלי פקפוק. כ"כ בשו"ת אפרקסתא דעניא סי' קפ"ג בשם רבי שלמה קלוגר. וכן מותר לקחת מגוי אם מוכרח לקחת וכגון שלא מספיק לו הצדקה מישראל,

דרושים

אברכים

לפרויקט לימוד גמרא

עם צעירים מתחזקים

באמצעות הטלפון

ליזכוי הרבים

פרטים - 050-4133270

הרב מאיר שולביץ

ואינו יכול לקחת מהגוי בסתר אז מותר אף בפרהסיא. כן מבואר בשו"ע סי' רנד ס"א, ובטעם הדבר כתב הערוה"ש שם סי"א שבאמת אין זה מנדר חילול ה' כלל, אלא שאין זה כבוד שצטרכו ישראל לצדקה מגויים לכן בשאין ברירה והוא הכרח גמור מותר, ונבוננו לדרשה כתב שהוא אסמכתא בעלמא, עוד כתב שאין העכו"ם בזה"ח עובדי ע"ז ולכן יש להתיר לקבל מהם וסבירא זו כבר כתבה בהלקי"ט ח"י"ב סי' צב ובתשובת זרע אמת יו"ד סי' ק"ב, ועיי בדרישה וכן בודרך אמונה פ"ח סקני"ח כתב בטעם שמותר דכתיב וחי בהם ולא שימות בהם ואין לך דבר העומד בפני פיקו"ח חוץ מג' דברים לכן מותר. –**ובכל הנידונים כאן לא מדובר לקבל צדקה מגויים שיש בזה שאלה של מודה בעי"ז, שלדאבונו לא אחורנה רבו העובדי ע"ז שרוצים לתרום ליהודים, ויש בזה ניזון כל באיצייהו דע"ז שאסור מן הדין, וכמו הקון לידיות, וכבר התריעו במכתבם גדולי ישראל בענין זה.**

ד. אופנים שמותר לקבל מן הגוי. אמר הגוי שצדקה זו תהיה בשביל שיהיה בניו או שאתר תועלת כיוצ"ב מותר לקבל ממנו דאינו נחשב לו לצדקה. שו"ת חסד לאברהם תניא יו"ד סי' נח הו"י"ד בשו"ת שבת הלוי חייה סי' קמא, ועיי"ש בשו"ת שבה"ל שהשאיית דבריו בעי"ז. כמו כן מותר לקבל מגוי לא משלוחו של הגוי באופן שהפסיק אחד בין הגוי לעני וכגון שהגוי שלח לעשיר ישראל שיחלק לעניים. שו"ת אפרקסתא דעניא יו"ד סי' קפג משמיה

דרי"ש קלוגר ודלא כהתשורת שי וכ"כ בשו"ת לבושי מרדכי תניא יו"ד סי' ק"ב משמיה דרש"י והוספי' שבואי אינו נחשב כאמצעי. גוי חשוב ששלח ממון לישראל ואמר שיהיה לצדקה אין מחזירין לו משום דרכי שלום. ראה בשו"ע שם סי"ב ובשו"ע נקט ישר חשוב משום שלום מלכות' אין בערוה"ש סי' רנד ס"ב נקט סתם אדם חשוב ומשום דרכי שלום והיינו הך וכ"כ בדרך אמונה פ"ח סיק"ג זה שה"ה כל גוי נכבד שיש במניעה מלקבל חשש איבה. ואם אמר לחלק לעניים יתנו לעניי עכו"ם. ראה הכמת אדם ככל קמו סי' א. אך אם אמר דוק לעניי ישראל לאוהי שיתנו לעניי גויים בסתר דאי שלא ישמע הנותן. שו"ע סי' רנד ס"ב ולדעתו אין לתת לישראל משום הדרשה שהזכרנו לעיל ביבוש קצירה שתברנה, וכתב הט"ז סק"י"ה שאפי' בצינעא אסור שהוא מאריך את הגלות עיי"ז דזה זכות לגויים, והחילוק בין הכא ובין הסעי' הקודם שכתבנו שהמקבל לישראל אלא בגלל שמרנח על כל שאר הצדקה בגלל זה למה כ"כ זכות לכן מותר לקבל משא"כ בשנותן הגוי משום מצוה אסור לקבל עוד כתב הט"ז שאין בזה גניבת דעת הגוי כי גם היגיע יודעים שהיהודים מפרנסים גם עניי גויים וי"א שיעשה מה שציוה הנותן. רמ"א סי' רנד ס"ב ונחלקו השו"ן והט"ז בדבר השו"ן סק"ג ביאר ברמ"א שגם רמ"א"י אם שלחו סתם ודאי יש לתת לעניים גויים מהטעם הנ"ל שלא יהיה זכות לעכו"ם אך ס"ל לרמ"א שאם הגוי אמר לצדקה מסוימות אסור לגנוב דעתו ולכן יתנו למי שציוה אבל סתם כסף ששלח לעניים אפשר לתת גם לעניים גויים וזה אינו גניבת דעת כי גם הגויים יודעים שהישראל נותן צדקה לעניי גויים עם עניי ישראל אך הט"ז סק"ג פליג על הרמ"א וס"ל שודאי לדינא הוא כשו"ע ולא כרמ"א וכדברי הרמ"א פסק כחכ"א כלל קמו סי"א. ודוקא כששלח מצד המצוה והלא אם שלח מתוך רחמנות מטבע הטוב מותר לתת לעניי ישראל. הכמת אדם כלל קמו סי"ג והיום נהגו לקבל בלי פקפוק. ערוה"ש סי' רנד

סי"ג וביאר דמאחר והיום הדוחק רב מותר וביאי לרבימס בהל' מלכים פ"י ה"י שכתב ישגוי הרוצה לעשות מצוה אין מוענין אותו לעשותה כהלכתה נתן צדקה מקבלין ממנו עכ"ל הרמב"ם ובעיקר שהיום הגויים אינם עובדים ע"ז ודאי שרי ועיי בשו"ת שבת הלוי חייה סי' קמא ב' שהביא מספר ליקוטי הלכות ויגידר על הדין שפקקו על טעם ערוה"ש זה ובעל לקבל י"ל בדרכים אחרות היינו או מפני הפריסה או מפני שלום מלכות ובעיקר לפי משי"כ לעיל שכתבנו לא נתנינם

היום זה לשום פניה מגורה וזה לדעת החסד לאברהם לדעיל מותר. מתנה מותר לקבל מגוי כשלא נתן הגוי לשום צדקה. הגרוח"ק.

ה. נדבת גוי לבית הכנסת ובית המקדש.
כתב הרמב"ם הלכות ערכין וחומין פ"א ה' ה"א עכו"ם ש שאמר דמי עלי או דמי פלוגי עליו ונתן כפי נדרו ואינו נופל ללשכה שאין מקבלין מן העכו"ם נדבה או נדר לח